

דף קכח.

עין משפט א.

הו"מ סימן כב סעיף ג.

ה. מי שנתחייב לחבירו שבועה בבי"ד, ^א ואמר לו השבע לי בחיי ראשך והפטר, או השבע לי בחיי ראשך ואתן לך כל מה שתטען, אם קנו מידו אינו יכול לחזור, ואם לא קנו יכול לחזור בו ^ב עד שיגמר הדין, נגמר הדין ונשבע כמו שאמר לו, אינו יכול לחזור בו.

ו. ה"ה למי שנתחייב שבועת היסט ^ג והפך אותה כנגדו, אם קנו מידו ונשבע זה שנהפכה עליו, אינו יכול לחזור בו. וה"ה במי שלא היה חייב שבועה, ואמר לו אשבע לך שבועה, אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו.

ז. מי שנתחייב שבועה בבי"ד ואמר איני נשבע ^ד והריני משלם ^ה ויצא מחוץ לבי"ד, אינו יכול לחזור בו אלא משלם, דזה הוי גמר דין. ואינו יכול לחזור בו אחרי גמר דין, ויש חולקין.

ח. מי שנתחייב לחבירו שבועה מן התורה, ואמר לחבירו השבע וטול, ונשבע כדבריו אך בלי נקיטת חפץ, ^ו לא יוכל לחזור בו ולומר אני אשבע כעת בנקיטת חפץ, אלא התובע חוזר ונשבע בנטילת חפץ.

א. ממשנה כ"ד ע"א.

ב. כתב הסמ"ע דגמר דין של שבועה הוא שישבע בפועל, ולדעת רש"י והרא"ש ה"ה כשיצאו מביה"ד, ולזה הסכים הש"ך ובלבד שאמר לו כן בבי"ד. אבל אמר לו חוץ לבי"ד או בפני שניים לא מהני שקיבל עליו עד שישבע על פיו.

ג. אבל שבועה מן התורה אינו יכול להופכה כמ"ש בסי' פ"ז.

ד. אבל אם אמר סתם איני נשבע ולא אמר והריני משלם, אפשר לפרש דבריו איני נשבע אלא אהפוך השבועה ויכול להפכה, ואם פסקו לו שבועה ואמר אני נשבע הוי רק כאילו אמר אקיים את הדין ויכול להופכה אחר כך. כ"כ הש"ך וכן המנהג ודלא כהסמ"ע.

ה. גם אם נמצאים עדיין בבי"ד והפסיקו לעסוק באותו ענין הוי כיצאו. נתיבות ס"ק ט"ז.

ו. צ"ל דכאן איירי בעודם בבי"ד ועדיין עוסקין באותו ענין וקפץ ונשבע בלא נקיטת חפץ, רק שצריך לחזור ולישבע בנקיטת חפץ וכן הוא בב"י ועיין בנתיבות בחידושים אות י"ח. והש"ך חולק על דין זה.

עין משפט ב.

ח"מ סימן כב סעיף א

א. מקבל אדם ז' קרוב או פסול או בעל עבירה להיותו ה' דיין או עד עליו ואפי' כשניים, ואם קיבלו בקנין אינו יכול לחזור בו, אבל בלי קנין יכול לחזור כל זמן ט' שלא נגמר הדין, אמנם אחרי שנגמר הדין אינו יכול לחזור משקיבלם עליו ואף בלא קנו מידו, אם לא שנודע שהם י' טעו בדין, שבזה הדין חוזר גם בקנו מידו.

ב. י"א דדוקא אם קיבל הקרוב או פסול במקום דיין אחד, או במקום עד אחד, לא יוכל לחזור אחרי גמר דין, אבל אם קיבלו בתרי דאיכא כ' תרתי לריעותא, יכול לחזור גם אחרי גמר דין, אבל אם קנו מידו בכל אופן אינו יכול לחזור.

ג. אם הבעל דין כופר ואומר לא קיבלתי הפסול עלי לדון או להעיד,

ז. ממשנה סנהדרין כ"ד ע"א, וכתב בהגהות אשרי הביאו הש"ך בס"ק א' דאיירי שקיבל עליו בב"ד דאם מחוץ לבי"ד ולא קנו מידו אפי' אחר גמר דין חוזר. אבל הנ"י בפ' יש נוחלין כתב דמיירי שלא קיבל בפני בי"ד. אבל קיבל בפני ביה"ד קרוב או פסול אפי' קודם גמר דין ובלא קנין אינו יכול לחזור, ועיין בש"ך דהכריע כהגהות אשרי, והנתיבות בס"ק א' כתב דהעיקר כהתומים דאין חילוק דכיון שטען בפניהם הרי עשאן בי"ד והוי כקבלה בבי"ד, רק כשקיבל פסולין לדון חוץ לבי"ד ודנו הפסולים שלא בפניו לא מהני הקבלה, ויכול לחזור ע"ש.

ח. או כשלושה וכבי"ד מומחין לדון אותו לבדו. וכתב הרשב"א דאם אותו דיין יעמיד בי"ד אחר לדון בטענות ומענות ששמע מהני, וכתב הביאורים ודוקא שקנו מידו לדון ע"פ הטענות שהשמיעו כבר, אבל בלא קנו מידו יכול לחזור בו.

ט. וי"א דדוקא קיבל קרוב או פסול לדיין אחד או לעד אחד, אבל אם קיבלו בתרי דאיכא תרתי לריעותא יכול לחזור בו גם אחרי גמר דין אם לא שקנו מידו. וכמו שכתב הרמ"א בהגהה והיא שיטת הרי"ף ועיין הגאון ס"ק ה'. וגמר דין נתבאר כשאמר הדיין פלוני אתה זכאי ופלוני אתה חייב. וכ"ש כשאמר צא תן לו. סמ"ע ס"ק ח'.

י. הש"ך בס"ק י"א כתב מתשובת מימוני שעשיית פשרה מקרי שטעו אם קיבלום לעשות דין ולא פשרה, והביאו הסמ"ע וע"כ כותבין היום בשטר הבוררין הן לדין הן לפשרה. ואם טעו בשיקול הדעת עיין בסי' כ"ה.

כ. כתב הסמ"ע דאם קיבל דיין אחד כשר במקום שלושה כבי"ד לא הוי תרתי לריעותא, והש"ך חלק עליו. וה"ה קיבל שלושה פסולים כשלושה כשרים הוי חד לריעותא. ומהני גם בלא קנין, שאינו יכול לחזור בו אחר הגמר דין. אבל בדבר שהוא תרתי לריעותא לא מהני קבלה ויכול לחזור בו גם אחר גמר דין, אם לא שהיה בקנין.

ואין עדים בדבר, **ל** ישבע שלא קיבלו עליו ואפי' אם הדיין מכחישו ואומר שקיבלו עליו.

עין משפט ג.

ח"מ סימן קז פעיף א

א. מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם, וכופין אותם בכך כמו שכופין את אביהם **מ**. ומדינא דגמ' אין כופין אותם אלא בהניח קרקעות ולא מטלטלין, אבל אחרי תקנת הגאונים **ב** כופין אותם גם בהניח מטלטלין ואפי' במלוה ע"פ, ואפי' קנאם אביהם אחר שלוה ולא כתב דאיקני, שהיורש במקום אביו עומד.

ב. כופין את היתומים לפרוע חוב אביהם גם ממלוה שהיתה לאביהם ביד אחרים בין גבו **ו** קרקע בין גבו מעות.

אם ירשו קרקע ומטלטלין, והיורשים רוצים להגבות קרקע והמלוה רוצה מטלטלין, שומעין ליורשים, **ז** אם לא שכתב לו מפורש בשטר שיכול לגבות ממטלטלין בין בחייו בין במותו.

ל. ישבע שלא קיבלו, פי' בהיסת, דאין הדיין נחשב לעד אחד לחייבו שבועה מן התורה, ואפי' שהדיין לא נחשב לנוגע, והטעם שכאן איירי בקיבל דיין קרוב או פסול, ועוד שאין זה כפירת ממון אלא כפירת קבלתו עליו. סמ"ע ס"ק י"ג, והש"ך חולק.

מ. רמב"ם פי"א מהלכות מלוה הלכה ח' מכתובות צ"א ע"ב מקטינא דארעא, ושם פ"ו ע"א וכמש"כ בתוס' שם ד"ה פריעת בע"ח מצוה וכ"כ הרא"ש שם.

נ. כ"כ הרא"ש בפ"ק דבב"ק סי' י"ט וכ"כ הר"ן בשם ר"ח, ורשב"א בתשובה ח"א סי' תתקי"ד. ובתשובת הריב"ש סי' שצ"ב.

וכתב הש"ך בס"ק א' דאם נתנו או מכרו הלוה או היתומים המטלטלין שירשו אין גובין מהם בע"ח גם מדינא דגמ' דמתנה כלקוחות, ואין קדימה במטלטלין כמבואר בסי' ק"ד סעיף ג' וכמ"ש הרא"ש בקידושין בפ' האומר פ"ג סי' י"ד. ובסעיף ג' בשו"ע איירי בקרקעות שאפי' מכרם היורש גובה מהם הבע"ח.

ס. כתב הסמ"ע בס"ק ה' דה"ה לא גבו רק הניח שטרי חוב על לוויין שלו, הבע"ח מוציא מהיורשים השטרי חוב וגובה מהן, דשטרות נחשבים כמטלטלין. וכתב הש"ך דה"ה שהבעל חוב יכול להוציא מדר' נתן מבעל חוב של בעל חוב שלו גם מטלטלי דיתמי.

וכתב בבב"א סי' ס"ק ב' דכתובה אינה גובה ממלוה שחייב היורש בעצמו למוריש. **ע.** דלא תיקנו להכריחם ממטלטלי, אלא כשאין להם קרקע, אבל כשיש להם קרקע דינו במקומו עומד שהמטלטלין שלהם שירשו אינם משועבדים לבעל חוב. טור.

וכתב הש"ך בס"ק ד' דאפי' תפס מטלטלין לא מהני כשרוצים היתומים ליתן לבע"ח קרקע. וכתב דכן מוכח מבעל התרומות ודלא כהב"ח בסי' ק"ה סעיף ד' ע"ש.

א. ג. אם לא ירשו כלום מאביהם, אין חייבים לפרוע חוב אביהם מנכסיהם ואפי' מצוה ^ב אין בכך.

ירש קצת נכסים אין צריך לפרוע אלא ממה שירש ^א. ואם אמר איני יורש ואיני משלם יבואר בסי' רע"ח אם שומעין לו.

ח"מ סימן רמח סעיף י

יג. אמר מטלטלין שיש לי לפלוני, הרי זה נוטל אותו פלוני כל כלי תשמישו ^א אבל לא חיטים ושעורים וכיוצא בזה, אבל אם אמר "כל" מטלטלי לפלוני נוטל הכל ^ב גם חיטים ושעורים. והעבדים ^ש בכלל המטלטלין אבל לא הרחיים התחתונה שהרי מחוברת לקרקע. אבל אמר כל המטלטל נוטל אף הרחיים התחתונה וכיוצא בהן.

ח"מ סימן לג סעיף ב

עין משפט ד.ה.ו.

ב. האחים בין מן האב בין מן האם פסולים להעיד זל"ז, ^ה והרי הם ראשון בראשון, ובניהם זה עם זה שני בשני, ובני בניהם זה עם זה שלישי בשלישי.

ג. לעולם שלישי בראשון ^א כשר וכ"ש שלישי בשני, אבל שני בשני ואצ"ל שני בראשון פסולים, לכן האב עם בנו פסולים שזה ראשון

פ. כן דעת הרמב"ם בפ"א הלכה ח', וכ"כ רוב הפוסקים.

צ. מריב"ש סי' תע"ח.

ק. מב"ב ק"נ ע"א.

ר. אבל ס"ת ושאר ספרים אינו נוטלם. ש"ך ס"ק י"א.

ש. בעיא שם בגמ' אם הם כקרקע או כמטלטלין ולא נפשטא, וכתב הרי"ף דפשוט שהם מטלטלין, ומ"מ כל שלא אמר "כל" המטלטלין, כיון שאפי' חיטים ושעורים אינם בכלל כל שכן עבדים אינם בכלל.

ואפי' דבעלמא אמרינן שעבדים הוקשו לקרקעות, שאני מתנה דהולכים בה אחרי לשון בני אדם. ובלשון בני אדם הם בכלל מטלטלין כיון דניידי. סמ"ע ס"ק ל"ז.

ת. דלית הלכתא כמר בר רב אשי בבתרא קנ"ח ע"א, ונלמד מקרא דלא יומתו אבות על בנים, דהיינו בעדות בנים וכו', גמ'.

א. כרבא וכסתם משנה דסנהדרין, וכך פסק הרי"ף והרמב"ם בפ' י"ג מהלכות עדות. ולפ"ז אבי אשתו או אבי אמה אליו, הוי שלישי בראשון וכשרים, ולר"ת פסולים. ועיין סמ"ע ס"ק ה' וס"ק ט"ו ועיין בט"ז שתמה עליו.

בראשון, והאב עם בן בן בנו שהוא רביעי ממנו כשר, כי הוא שלישי בראשון. וכנ"ל בנשים ב"וי"א דשלישי בראשון פסול, ומ"מ ג' אין אומרים בעל כאשתו לענין זה מפני שהוא מופלג.
ד. קרובי האם י"א דאינם פסולים ד' אלא מדרבנן.

עין משפט ז.ז.ט. חו"מ סימן לג סעיף יג.

טו. היה יודע לו עדות ונעשה חתנו, פסול, דתחילתו בכשרות וסופו בפסול הוא, וה"ה אם היה יודע כשהיה חתנו ומתה אשתו אינו יכול להעיד לו, שזה תחילתו בפסול וסופו בכשרות, עד שיהיה ה' תחילתו וסופו בכשרות.

ב. פי' התוס' בשם ר"ת בכתרא. וכתב הרמ"א דכן ראוי להורות ופסול. ולדעה זו פלוגתא היא אם מן התורה או מדרבנן ורק אסמכתא. תוס' בשם ה"ג דלא ילפינן בסנהדרין אלא בנים לבנים ואינו פסול אלא מדרבנן, ונפ"מ אם קיבלה בפניהם קידושין ואח"כ קיבלה מאחר צריכה גט משניהם, כ"כ הסמ"ע, ולעדי קידושין ודאי שאין לקחת שלישי בראשון, יש מחמירים ונוהרין אפי' ביותר.

ג. תוס' שם בשם ר"ת שפוסק כרב, ושכן משמע מירושלמי כר' יוחנן. וכך פסק השו"ע בסעיף ב'. וכתב הסמ"ע בס"ק ט' דדוקא בקורבא שאין בה איתפליג דרא אמרינן בעל כאשתו, אבל כשיתפלג דרא אפי' חד בעל כאשתו לא אמרינן. מ"מ אם דנים על ממון שיש לבעלה הנאה ממנו, פסול להעיד באותה עדות, דמה שקנתה אשה קנה בעלה. כ"כ רמ"א בשם המרדכי.

ד. הרמב"ם בפ' י"ג הלכות עדות. והגמ' ששאלה קרובי האם מנלן אסמכתא בעלמא, וכמ"ש בקידושין כ"ד ע"ב. ועיין בריב"ש סי' י"ד וש"ך בס"ק א'. שחלק על דברי הרמ"א, וכתב שמעולם לא עלה על דעת הרמב"ם לומר דקרובי האם לא יהיו פסולין לענין קידושין מן התורה, ואם קידש בפניהם אינה צריכה גט. אלא כוונת הרמב"ם דכל דבר שאינו מפורש בתורה רק שנלמד מי"ג מידות קורא הרמב"ם מדבריהם. ומ"מ דינו דין תורה ממש.

ה. מבתרא קכ"ח ע"א. ולומדים מהפסוק "אם לא יגיד ונשא עונו" וכתוב "והוא עד או ראה, או ידע, אם לא יגיד" שמע מינה שבעינן שיהיה כשר בשעת ראייה והגדה, אבל נפסל בנתיים לא מצינו שהפקידה תורה. כ"כ בסמ"ע ס"ק כ"א. וה"ה דמי שגירש את אשתו והיה יודע לה עדות לפני שנישאת לו, כשר להעיד לה. ואפי' יש להם בנים. כ"כ בש"ך אפי' להראב"ד.

הו"מ סימן לה פעיף יג

יג. בפסול ^ו הגוף בעינן תחילתו וסופו בכשרות, כגון חרש וסומא ואח"כ נתרפאו לא מהני, אבל ראה ואח"כ נסתמא בב' עיניו ואח"כ נתרפא, מעיד.

דף קכח:

הו"מ סימן רעז פעיף יב

עין משפט א.

יב. שלשה נאמנים על הבכור ^ז המילדת, אמו ואביו, המילדת מיד שאם אמרה זה יצא ראשון נאמנת, אמו כל שבעת ימי הלידה ^ח נאמנת לומר זהו הבכור. אביו לעולם נאמן, ואפי' אביו אמר על מי שלא הוחזק בנו כלל בני ובכורי הוא נאמן ^ט. וכן אם אמר על המוחזק לנו שהוא בכורו אינו בכור נאמן.

ו. ברייתא בתרא ק"ח ע"א, אבל פסול מחמת ממון, משהסתלק כשר, ופסול מחמת עבירה אי בעינן בו תחילתו וסופו בכשרות, עיין בש"ך בס"ק ז' דבעינן, ועיין נתיבות ס"ק ל"א בסי' ל"ד.

ז. מקידושין ע"ד ע"א, מימרא דרב נחמן.

ח. פירוש עד יום השמיני, שאז מוציאו האב מרשות האם להכניסו בבריתו של א"א ע"ה. סמ"ע ס"ק כ"ג.

ט. ואפי' לא הוחזק בבנו וכו"ו בכ"ב קכ"ח ע"ב ובקידושין ע"ח ע"ב במחלוקת דר"י וחכמים. מדכתיב יכיר יכירנו לאחרים, מכאן שהתורה האמינתו עליו ודיקדקו הטור והמחבר לכתוב על מי שלא הוחזק בבנו, ולא כתבו על מי שהוחזק שאינו בנו, דס"ל דבכה"ג אינו נאמן, דחזקה זו שאינו בנו ממ"נ ע"י מי באה אם ע"י האב שהיה רגיל לומר שאינו בנו, אחרי שהחזיקו שלא לבנו אינו נאמן אח"כ לומר שזה בנו, ואם החזקה שאינו בנו ע"י עדים שמעידים שבן זה מאיש אחר או שנולד מאשה אחרת, ודאי אינו נאמן להכחיש העדים.

ומש"כ המחבר וה"ה אם אמר על המוחזק לנו שהוא בכורו שאינו בכור נאמן, צ"ל דאיירי שלא הוחזק לנו שהוא בכור ע"י עדים, אלא שמעידים שנולד מאשתו בראשונה ועי"ז הוחזק בבכור, והאב אומר על השני שהוא בכור והראשון נפסל ממילא שהוא ממזר והתורה האמינתו ע"ז.

ודוקא כשהוחזק ע"י עדים שאמרו שנולד מאשתו בראשונה ועי"ז החזיקוהו לבכור, אבל אם הוחזק לבכור ע"י אביו עצמו בזה אינו נאמן אח"כ לעקור בכורתו וזה מש"כ הרמ"א אח"כ. סמ"ע ס"ק כ"ד.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

* אבל אם כבר אמר פעם אחת על אחד מבניו שהוא בכור לא יוכל ' אח"כ לומר על אחר שהוא הבכור.

עין משפט ב.ג.ד. אה"ע סימן קח סעיף א

א. שכ"מ^ב שאמר תיטול אשתי כאחד הבנים, או ל^ב בריא שאמר כן וקנו מידו, נוטלת כאחד מבניו חוץ^מ מכתובתה, דלהוסיף על כתובתה אמר. ואם נולדו לו עוד בנים אחרי הצוואה, מצטרפים עם שאר הבנים, ואינה נוטלת אלא בנכסים^ב שהיו לו בשעת הצוואה, אבל בנכסים שבאו לו אח"כ אין לה כלום, שאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו.

עין משפט ד.ה. חו"מ סימן פב סעיף יג

יח. טען הלוח על שטר מקויים שחציו פרוע, והמלוה אומר שלא נפרע ממנו כלום, והעדים מעידים שכולו פרוע^פ, נשבע הלוח, וגובה המלוה מחצה מבני חורין^ע, ואם כתוב בו שהאמינו על עצמו כשני עדים, גובה כל השטר מבני חורין בלי שבועה.

- י. טור בשם הרמב"ן ב"ב קכ"ז ע"א, ונ"י בשם הר"ן.
- כ. בתרא קכ"ח ע"ב. ואף שאם אמר תירש אשתי במקום תיטול לאו כלום הוא, משום דאין בידו להוריש, מ"מ כשאמר בלשון "תיטול" מהני משום שזה לשון מתנה הוא, כ"כ הח"מ.
- ל. אין דיעה זו מוסכמת, דבכל לשון שהוא להבא יש מחלוקת אם מהני בריא אפי' בקנין, עיין בחו"מ סי' רנ"ג. כך העיר הח"מ.
- מ. כ"כ הר"ן בשם הראב"ד, ואף שבסי' ק"ו בעשאה שותף עם הבנים איבדה כתובתה, שאני הכא דלא מחלק הוא אלא נתן מתנה נוספת, ועיין בח"מ ס"ק ג'.
- נ. ובספק אם היו הנכסים בשעת הצוואה, על האשה להביא ראיה, ואם לאו, לא תיטול, כ"כ הב"י בשם הריטב"א בפ' יש נוחלין.
- ס. והיינו שהעדים העידו שפרוע כולו אחר שהודה הלוח במחצה, דאם העידו לפני שהודה הלוח היה הלוח נאמן בלא שבועה, והוה ליה כמשיב אבידה במחצה שהודה אח"כ, סמ"ע ס"ק נ'.
- ע. בתרא קכ"ח ע"ב, וכתב הרי"ף והרמב"ם בפ"ד ממלוה הלכה ד' דאינו כמשיב אבדה, שאימת השטר עליו, וכתב הנ"י שנדון כאילו לא היו עדים ולא שטר, ומודה הלוח במקצת הטענה וישבע שבועת התורה, ודוקא גובה מבני חורין שהלקוחות יכולים לומר אנו סומכים על העדים. ואם חזר הלוח ואמר נזכרתי שפרעתי כולו נאמן, שהרי העדים מסייעים אותו כמבואר בסי' ע"ט סעיף ג' ש"ך ס"ק ל"ח-ל"ט.

יט. כללי מיגו כתבם הש"ך כאן באריכות, ובנתיבות במחודשים בקצרה, ולא ראיתי צורך להעתיקם ולהאריך בהם.